

helytelen intézkedések előidézői lehetnek. A gazdaságpolitika nem szakadhat el a valóságos tényezőktől. Nem épülhet tehát olyan nézetekre, amelyek nem vagy nem helyesen tükrözik a valóságot, adott esetben a szövetkezeti gazdaságok ma létező anyagi érdekeltségét. Éppen ezért nem fogadható el az, hogy elméleti tételek megmagyarázásához bizonyos kategóriáknak olyan tartalmat tulajdonítsunk, amellyel azok nem bírnak. És nem fogadható el az sem, hogy egymástól elkülöníthetőnek tekintsünk olyan dolgokat, amelyek az adott gazdálkodási rendszerből következően egybeesnek. Más kérdés persze az, hogy helyes-e az egybeesésük, vagy helyesnek tartható-e az adott viszonyok vagy a jövőbeli fejlődés szempontjából a tartalmuk. Ha nem, akkor keresni kell azokat a feltételeket és módozatokat, amellyel a kívánt irányú változás végrehajtható.

De ehhez is elsősorban az adott viszonyok fő vonásainak helyes feltárása szükséges, hiszen az indokoltnak tartható változtatások végrehajtása sem függetleníthető a meglévő körülményektől.

Megjegyzések

László János: *Bruttó vagy nettó jövedelem?* című cikkéhez

„Az a vita, amit a szerző mostani cikkében folytat, már több éve folyik a szemben álló nézetek között, s bár a vita éle nem tompult az újabb vitairatokban, illetőleg vitafórumokon sem, lényegében új érvek nem merültek fel az utóbbi hónapok *elméleti vitájában*. Nincsenek ilyenek e mostani cikkben sem. Sőt, a cikkben kifejtett elvi álláspontot szolidabban megfogalmazta Csendes Béla és Vági Ferenc könyve (»Jövedelmezőség és termelés a szövetkezeti gazdaságokban«, Kossuth Könyvkiadó, 1964), különösen a 102—105. és a 172—173. oldalakon. Lényegében ezt a felfogást fejezi ki újabb és polémikusabb megfogalmazásban László János cikke is.

Ezt az elvi álláspontot többekkel együtt én elfogadhatatlannak tartom, s ezzel szemben többször kifejtettük a László János cikkében vitatott szembenálló felfogást. Legpontosabban — és főbb összefüggéseiben is megalapozva — »Önköltség a szocialista mezőgazdaságban« című könyvünkben (Akadémiai Kiadó, 1965), legtömörebben összefoglalva a könyv 156—157. oldalán. Ehhez nincs lényeges újabb hozzátenni valónk a kérdés elméleti kezelését illetően.

Éppen ezért az a határozott véleményem, hogy az *elméleti vita* folytatása céltalan és értelmetlen; olyan állóharccá merevedett ez már, amit csak újabb frontszakaszon meginduló offenzíva képes kimozdítani a mai fedezékeiből. A félreértések elkerülése végett hozzáteszem, hogy természetesen *elméleti kutatásoknak* nagyon is helye van e vitatott kérdésekben, s nagyon is lehetségesek olyan kutatási eredmények, amelyek kimozdítják a vitát mai megmerevült állapotából. (Intézetünkben folytatunk is ilyen kutatásokat különösen a termelészövetkezetek üzemi fejlődésére és vállalati jellegére vonatkozóan, továbbá a jövedelemkategória funkciójára, a jövedelmek tényleges alakulására és a jövedelmezőség hatótényezőire vonatkozóan.)

Nagyon is aktuális viszont a *gazdaságpolitikai vita* arról, hogy mi módon növelhetjük a termelészövetkezeti gazdaságok és a termelészövetkezeti tagok érdekeltségét a termelés olyan irányú és ütemű fejlesztésében, amit népgazdasági érdekeink követelnek. Ezt a gazdaságpolitikai kérdést gazdaságirányítási rendszerünk reformja napirendre is tűzte, s kötelességünk a gazdaságpolitikai cselekvés számára a tudomány részéről is maximális segítséget nyújtani.

S nyomban, mihelyt gazdaságpolitikai gyakorlatiassággal és a jövőre való előrelátással, s az ennek megfelelő felelősséggel nyúlunk a kérdéshez, máris ki

kell mozdulnunk az elméleti vita eddigi köréből. E tekintetben ugyanis határozott gazdaságpolitikai előrelépés történt: az MSZMP Központi Bizottsága irányelvi egyértelműen meghatározta azt az irányt (csak a pontosság kedvéért jegyzem meg, hogy a mi elméleti álláspontunkkal egyezően), amelyben a közelebbi és a távolabbi gyakorlati megoldásokat keresnünk kell. Igaz, ezek az irányelvek még csak a gazdaságirányítási rendszer reformjának a kidolgozásához elfogadott irányelvek, tehát még nem gazdaságpolitikai döntések, ennél fogva vitathatók is. Éppenséggel nem valószínű azonban, hogy az ellenkező vélemények hatására fel lehetne adni azt a gazdaságpolitikai irányelvet, amit a javaslatok kidolgozásának alapjául elfogadott irányelvek így fejeznek ki: „Alkalmazni kell a szövetkezetekben is a vállalati gazdálkodás olyan kategóriáit, mint a vállalati jövedelem, az önköltség, a nyereség, az értékcsökkenési leírás, a forgóalapok, a tartalékalap, a munkadíjalap képzése.”

Nyilvánvaló, hogy az ilyen irányban haladó gazdaságpolitikai megoldásokat nem könnyű kidolgozni, mert termelőszövetkezeteink üzemi viszonyai és elosztási módszerei különösen bonyolultak, annak következtében, hogy a fejlődés útja éppen olyan volt, amilyen. Az is bizonyos azonban, hogy a reális és a fejlődést előmozdító megoldásokhoz legalábbis két dologra szükség van; egyik, a termelőszövetkezeteknek, mint kibontakozó szövetkezeti vállalatoknak a szemlélete, s a másik, az adott történeti helyzet mélyreható vizsgálata és figyelembevétele. Viszont az is igaz, hogy az adott helyzet megítélését is, a gazdaságpolitikai lépésekről alkotott véleményt is befolyásolja az, hogy kinek mi az elvi álláspontja a László János cikkében is vitatott kérdésekről.

Mégis, másképpen ütköznek össze az ellenvélemények, ha gazdaságpolitikai szinten tárgyaljuk a kérdést, s a megoldásra irányuló álláspontok kialakításának is mások a feltételei is, esélyei is. Már eddig is lényegében egyetértés alakult ki azok körében, akik e problémakör gazdaságpolitikai vitáját folytatták, legalábbis három lényegbevágó kérdésben. Mégpedig a következőkben:

— a termelőszövetkezeti tagok részére is rendszeres díjazást kell megvalósítani;

— el kell ismerni a termelőszövetkezeti tagoknak a társadalmilag indokolt szintű munkadíjra való jogát;

— végül, hogy a termelőszövetkezeti tagok munkadíj-szintje bizonyos határok között eltérő lehet.

Kétségtelenül nagyon sok vitatni való van még ilyen egyetértő álláspontokból kiindulva is, hiszen nagyon bonyolult helyzetben kell eligazodnunk, s olyan gazdaságpolitikai megoldásokat kell találnunk, amelyek rá is épülnek a mai tényleges helyzetre, de elő is mozdítják a termelőszövetkezetek fejlett szövetkezeti vállalatokká való fejlődését.

Mindezek miatt a Közgazdasági Szemle hasábjain is ilyen alapon és ilyen irányban érdemes és szükséges vitatkozni.”

Erdei Ferenc